

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Banku [...] Spółki Akcyjnej z siedzibą w .
przeciwko A. T., D. T.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 4 czerwca 2025 r.

skargi nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu zapłaty w
postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z 31 grudnia 2013 r., sygn. III Nc 131/13

- I. uchyła nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu
Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie z 31 grudnia
2013 r. o sygn. III Nc 131/13 w całości i przekazuje sprawę
temu Sądowi do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

Tomasz Demendecki

Elżbieta Karska

Marek Sławomir Molczyk

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 31 grudnia 2013 r., sygn. III Nc 131/13, na skutek pozwu wniesionego w dniu 22 listopada 2013 r. przez powoda Bank S.A. z siedzibą w K. (dalej także: „Bank”) nakazał pozwanym D. T. i A. T. (dalej też: „Kredytobiorcy”), aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda kwotę 265 018,00 zł wraz z odsetkami umownymi liczonymi od kwoty 246 838,63 zł w wysokości 10,98% w stosunku rocznym od dnia 23 października 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2313,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wnieśli w tymże terminie zarzuty.

Powyższe orzeczenie zapadło na gruncie następujących ustaleń faktycznych:

25 lutego 2005 r. D. T. i A. T. zawarli z G. Bankiem S.A. z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym powoda) umowę kredytu nr [...]. Na mocy zawartej umowy Bank udzielił Kredytobiorcom kredytu w wysokości 193 342,60 zł indeksowanego kursem CHF (§ 1.1 umowy).

Splata kredytu miała nastąpić w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1.5 umowy).

Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosiło 6,600% w skali roku i stanowiło sumę marży Banku, niezmiennej w czasie trwania umowy w wysokości 5,870 punktu procentowego oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3 (opisanego szczegółowo w § 8 umowy § 2.1 i § 2.2. umowy).

Jako prawne zabezpieczenie spłaty kredytu została wskazana m.in. hipoteka kaucyjna w walucie PLN do kwoty stanowiącej 170% kwoty kredytu określonej w § 1 ust. 1. (§ 3 ust. 2 umowy i § 12 ust. 1 umowy).

Zgodnie § 18 ust. 1 umowy, strony ustaliły, że w przypadku stwierdzenia przez Bank, że warunki udzielenia Kredytu zostały naruszone lub istnieje zagrożenie terminowej spłaty kredytu, Bank może żądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty Kredytu lub wypowiedzieć umowę w całości lub w części (§ 18 ust. 1 umowy).

Okres wypowiedzenia umowy określono na 30 dni, a w razie zagrożenia upadłością Kredytobiorcy, który jest przedsiębiorcą – 7 dni (§ 18 ust. 4 umowy).

Pismem z 12 grudnia 2012 r. Bank wypowiedział D. T. i A. T. umowę kredytu nr [...] z dnia 25 lutego 2005 r. i wezwał ich do zapłaty w terminie 30 dni kwot: 71 233,61 CHF tytułem spłaty kapitału kredytu, 1431,35 CHF tytułem zaległych odsetek, 32,13 CHF tytułem odsetek za opóźnienie oraz 96,63 CHF tytułem opłat i prowizji. tj. łącznie kwoty 72 793,72 CHF.

Wypowiedzenie umowy zostało doręczone D. T. i A. T. 18 grudnia 2012 r.

Pismem z 9 stycznia 2013 r. D. T. i A. T. złożyli podanie o kontynuowanie umowy kredytowej. Kredytobiorcy zadeklarowali uregulowanie zaległych rat do 10 lutego 2013 r. oraz powołali się na swoje problemy finansowe, które miały spowodować zaległości w spłacaniu rat.

Według stanu na 23 października 2013 r. zadłużenie D. T. i A. T. względem Banku wynosiło 265 017,18 zł, na którą to należność składała się kwota należności głównie w wysokości 246 838,63 zł oraz kwota odsetek umownych w wysokości 18 178,55 zł.

W sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2024, poz. 622; dalej: „u.SN”) uzasadnieniu Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie wyjaśnił, że podstawą, wydania orzeczenia były przepisy Kodeksu postępowania cywilnego według stanu na dzień wydania nakazu zapłaty, tj. 31 grudnia 2013 r. (Dz.U. 2013, poz.1439).

W ocenie Sądu Okręgowego pozew spełniał warunki do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Powód dochodził roszczenia pieniężnego, wynikającego z zawartej przez strony umowy kredytu. Wierzytelność powoda została wykazana załączonymi do pozwu dokumentami bankowymi, tj. wyciągiem z ksiąg banku. Dodatkowo do pozwu załączono wypowiedzenie umowy oraz wezwanie dłużników do zapłaty, wraz z potwierdzeniem przez nich odbioru tych dokumentów. Sąd podkreślił, że pozwani pismem z 9 stycznia 2013 r. złożyli podanie o kontynuowanie zawartej z Bankiem umowy kredytowej oraz zobowiązali się do zapłaty wszelkich zaległych rat kredytu, co można przyjąć za uznanie przez nich długu.

Biorąc to pod uwagę Sąd Okręgowy uznał, że strona powodowa spełniła przesłanki warunkujące dopuszczalność wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, bowiem dochodził roszczenia pieniężnego, a roszczenie zostało udowodnione dołączonym do pozwu wezwaniem do zapłaty oraz pismem potwierdzającym uznanie długu przez dłużnika. W konsekwencji żądanie wydania przeciwko pozwanym nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym zostało uwzględnione w całości.

26 marca 2024 r. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1058) w zw. z art. 89 § 1 oraz art. 115 § 1 i § 1a u.SN, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej Rzecznik Praw Obywatelskich złożył skargę nadzwyczajną od ww. prawomocnego nakazu zapłaty, zaskarżając wyżej powołany nakaz zapłaty Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1-2 u.SN zaskarżonemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił:

1. naruszenie zasady ochrony konsumenta ustanowionej w art. 76 Konstytucji w zw. z art. 9 Konstytucji poprzez: niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanym konsumentom, będącym słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez Sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy 93/13, nakazujących Sądowi z urzędu zbadanie w toku postępowania nakazowego postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności;
2. naruszenie prawa do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji jako sprawiedliwości proceduralnej, poprzez brak rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny Sąd i wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania nakazowego, które będąc postępowaniem o charakterze

uproszczonym nie pozwoliło właściwie zbadać okoliczności sprawy i w konsekwencji doprowadziło do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia;

3. rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 485 § 3 k.p.c. w zw. z art. 486 § 1 k.p.c. (według stanu prawnego na dzień orzekania) przez ich niewłaściwe zastosowanie i wydanie orzeczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty, podczas gdy z uwagi na wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego nie było podstaw do wydania nakazu zapłaty, a sąd był zobowiązany do skierowania sprawy na rozprawę, czego zaniechał;
4. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentami), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentom.

W konsekwencji powyższego, na podstawie art. 89 § 1 zdanie 1 u.SN, zaskarżonemu nakazowi RPO zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy nakaz zapłaty, o który występuje wierzyciel, nie będzie naruszał unormowań chroniących konsumentów przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i nieskierowanie sprawy do trybu zwykłego doprowadzi do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanych konsumentów, i *de facto* wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumentów, którzy nie byli w stanie się skutecznie bronić. RPO zaznaczył, że takie procedowanie sądu pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł w pierwszej kolejności w oparciu o art. 91 § 1 w zw. z art. 115 § 2 *in fine* u.SN, o uchylenie nakazu zapłaty z dnia 31 grudnia 2013 r. wydanego przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie Wydział III Cywilny w postępowaniu nakazowym w sprawie o sygn. III Nc 131/13 przez Sąd Najwyższy w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o stwierdzenie wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazanie okoliczności, z powodu których wydane zostało takie rozstrzygnięcie, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że konieczne jest zastosowanie rozwiązania, o którym mowa w art. 115 § 2 u.SN.

W odpowiedzi na ww. skargę nadzwyczajną powód Bank [...]. wniósł o jej oddalenie w całości oraz orzeczenie o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi nadzwyczajnej od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie z 31 grudnia 2013 r., III Nc 131/13, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż w sposób nie budzący wątpliwości orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny i jest ono prawomocne. Z akt sprawy nie wynika również, by wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). Zaskarżone orzeczenie nie może też zostać wzruszone w drodze innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

2. W świetle art. 89 § 3 u.SN w zw. z art. 115 § 1 u.SN, biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia, nie budzi wątpliwości legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie – zaskarżone orzeczenie uprawomocniło się po 17 października 1997 r., a skarga została złożona przed upływem 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy wprowadzającej do polskiego systemu prawnego instytucję skargi nadzwyczajnej (art. 115 § 1 u.SN).

3. Skarżący formułując zarzuty wyjaśnił, na czym w jego ocenie polegało w przedmiotowej sprawie rażące naruszenie zasad oraz praw człowieka

i obywatela określonych w Konstytucji, a także rażące naruszenie prawa procesowego i materialnego. Odniósł się także do przesłanki funkcjonalnej, wskazując na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Pozwala to uznać, iż skarga spełnia wymogi formalne pozwalające na jej rozpoznanie.

4. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się już pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny podstaw szczegółowych, a następnie dopiero przeprowadzić ocenę tego, czy w przypadku uznania jednej z przesłanek szczególnych skargi za uzasadnioną, wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna) (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

5. Przechodząc do podstaw szczegółowych zauważyć należy, że Skarżący oparł skargę o zarzuty naruszenia zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 9 Konstytucji RP, oraz art. 45 Konstytucji RP, tj. zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej. Jak wskazano w *petitum* skargi do naruszeń tych miało dojść przez wydanie nakazu zapłaty bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy kredytu, z której wywodzone było – dochodzone w objętym skargą postępowaniu – roszczenie.

6. Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą skargę podniesione przez RPO zarzuty są zasadne. Przychylić należy się do stanowiska uznającego art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN oraz do przedstawionej w tym zakresie interpretacji artykułu 76 Konstytucji RP przeprowadzonej w oparciu o orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). Jak zauważył w przywołanych wyrokach Sąd Najwyższy, niezależnie od tego, że Trybunał Konstytucyjny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K 8/09) uznał, że zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP „nie może (...) stanowić

samoistnej podstawy skargi konstytucyjnej”, to stanowiska tego z całą pewnością nie można *per analogiam* rozciągać na skargę nadzwyczajną. O ile bowiem prawnoprzekresłowy charakter gwarancji konstytucyjnych z art. 76 Konstytucji RP oraz odesłanie do regulacji ustawowych uzasadnia stanowisko Trybunału w odniesieniu do kontroli konstytucyjności abstrakcyjnych i generalnych unormowań ustawy w ramach skargi konstytucyjnej, o tyle nic nie stoi na przeszkodzie, by traktować ten przepis Konstytucji jako pełnoprawną podstawę prowadzenia skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów stosowania prawa, jaka dokonuje się w ramach kontroli nadzwyczajnej w Sądzie Najwyższym, której bliskim odpowiednikiem jest kontrola konstytucyjności na gruncie amerykańskiej kultury prawnej w ramach *judicial review*. Wynika to już z samego brzmienia art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, który wyraźnie wskazuje wśród podstaw skargi nadzwyczajnej nie tylko naruszenie konstytucyjnych praw i wolności, ale również zasad konstytucyjnych.

Jak zaznacza też Sąd Najwyższy, nie ma też wątpliwości, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą organy państwa – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań w celu ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2011 r., K 8/09). Sąd Najwyższy zwraca też uwagę, że o nadaniu konstytucyjnej rangi ochronie praw konsumentów w art. 76 ustawy zasadniczej przesądziło uznanie, że „konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tej racji wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r. P 1/10, OTK-A 2011, nr 6, poz. 53, pkt III. 2.4.; także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K 8/09). Jednocześnie jednak celem tej ochrony jest nie tyle faworyzowanie konsumentów, co tworzenie rozwiązań prawnych, które pozwalają urzeczywistnić zasadę równorzędności stron stosunków cywilnoprawnych (szerzej zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 15 marca 2011 r., P 7/09 i powołane tam orzecznictwo dotyczące art. 76 Konstytucji RP). Ochrona konsumenta nie oznacza protekcyjnego faworyzowania

konsumenta przez władzę, lecz działania na rzecz zrehabilitowania braku jego wiedzy i orientacji, wywołanych masowością produkcji i obrotu w ogólności. Nie chodzi o przywilej, lecz o zrównoważenie utraconych szans, powrót do idei spoczywającej u źródeł swobody umów, o przywrócenie mu warunków oceny sytuacji rynkowej (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2008 r., K 37/07, E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 1999, s. 19).

7. Sąd Najwyższy podkreśla też, że poza bezpośrednim umocowaniem w art. 76 Konstytucji RP, ochrona konsumentów, na mocy art. 9 Konstytucji RP znajduje podstawy także w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: „TFUE”, wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.), a zważywszy, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w ogromnej mierze efektem implementowania do krajowego porządku prawnego uregulowań unijnych, oczywiste jest, że ochrona wynikająca z art. 76 Konstytucji RP nie może abstrahować od zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2005 r., K 38/04; wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 14; z 24 maja 2023 r., II NSNc 12723). Stwierdzenie takie oznacza, że przy interpretacji art. 76 Konstytucji RP należy uwzględnić Dyrektywę 93/13, której celem jest zbliżenie przepisów państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach konsumenckich (art. 1 ust. 1 Dyrektywy 93/13). W preambule do tej dyrektywy wprost wskazano, że sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

8. W świetle powyższego przyjąć należy istnienie po stronie sądu orzekającego w sprawie, obowiązku zbadania czy postanowienia umowy zawartej między przedsiębiorcą i konsumentem mają nieuczciwy charakter. Należy zatem stwierdzić, że w przypadku, gdy dochodzone pozwem roszczenie wynika z umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, zapewnienie ochrony określonej w Dyrektywie 93/13 – i wprowadzonych w ramach jej implementacji do polskiego porządku prawnego przepisach art. 385¹-385³ k.c. –

wymaga, aby sąd rozpoznał sprawę przy uwzględnieniu konsumenckiego charakteru stosunku podstawowego.

9. Trzeba przy tym podkreślić, że ochrona konsumenta przed klauzulami niedozwolonymi w umowach jest skuteczna *ex lege* i sąd może dokonać ustaleń w tym przedmiocie także z urzędu, podczas rozpoznawania sprawy z udziałem konsumenta. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: „TSUE”) sąd krajowy jest bowiem zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne, wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13, mają nieuczciwy charakter – w wypadku zaś potwierdzenia takiego stanu rzeczy, sąd powinien z urzędu zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu faktycznego i prawnego (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z: 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17; 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo* i in., C-154/15 i C-308/15; 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14). Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17).

9. Dochodzone w sprawie objętej skargą roszczenie wywodzone było z zawartej pomiędzy D. T. i A. T. i Bankiem [...]. S.A. umowy kredytu przeznaczonego na spłatę zobowiązania Kredytobiorców z tytułu umowy kredytu hipotecznego. Nie ulega wątpliwości, że kredytobiorcy występowali przy zawarciu tej umowy w charakterze konsumenta, a Bank działał jako przedsiębiorca. Mając zaś na uwadze przedmiot umowy (umowa kredytu hipotecznego indeksowanego kursem CHF) oraz powszechnie znane opinii publicznej wątpliwości co do legalności stosowanych w nich rozwiązań, sąd orzekający był zobligowany przy rozpoznaniu sprawy do zbadania umowy pod kątem ewentualnej abuzywności jej postanowień z urzędu.

10. Uważna analiza treści uzasadnienia zaskarżonego nakazu prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie nie dokonał oceny umowy będącej źródłem dochodzonego roszczenia z punktu widzenia jej zgodności z przepisami art. 385¹-385³ k.c. Brak powyższy – w ocenie Sądu Najwyższego – przesądza o rażącym naruszeniu przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie art. 76 Konstytucji RP, a także art. 45 ust. 1 Konstytucji. Pozwani, na etapie postępowania sądowego, zostali *de facto* pozbawieni, przysługującej im jako konsumentom, należytej ochrony sądowej – poprzez fakt, że Sąd Okręgowy rozstrzygnął sprawę ignorując zbadanie ważności umowy kredytu.

11. W konsekwencji powyższego uzasadniony jest również zarzut rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 485 § 3 k.p.c. w zw. z art. 486 § 1 k.p.c. (według stanu prawnego na dzień orzekania) poprzez wydanie nakazu zapłaty, mimo że na podstawie samej treści pozwu sąd winien powziąć wątpliwości dotyczące stosunku podstawowego i w konsekwencji powyższego stwierdzić brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i przekazać sprawę do sądu według właściwości ogólnej celem zbadania postanowień umowy pod kątem ich abuzywności.

12. Z uwagi na fakt, że zarzuty w ramach podstaw szczegółowych okazały się uzasadnione, należało w dalszej kolejności ocenić czy zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej uzasadnia uchylenie zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia.

Realizacja zasady proporcjonalności w kontekście art. 89 § 1 u.SN winna z jednej strony uwzględniać dążenie do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), nakazujące eliminować istotne wady prawomocnych orzeczeń sądu powszechnego lub wojskowego stypizowane w punktach 1-3 tego przepisu, z drugiej zaś strony musi uwzględniać istotną, konstytucyjną wartość pewności prawa, której immanentnym elementem jest ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) służąca ochronie stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP).

Rozpatrując zatem konieczność zmiany lub uchylenia prawomocnego wyroku jako wymogu płynącego z obowiązywania zasady państwa prawnego

urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zauważyć należy konflikt wartości, który musi zostać rozstrzygnięty poprzez odwołanie się do zasady proporcjonalności, przy czym kluczowe znaczenie będzie miała proporcjonalność sensu stricto wyrażająca się w wyważaniu między koniecznością ochrony powagi rzeczy osądzonej, a koniecznością ochrony integralnie rozumianej zasady demokratycznego państwa prawnego jako przestrzeni urzeczywistniania sprawiedliwości społecznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). O ile więc ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyrok Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

W obecnej sprawie ważeniu podlegają, z jednej strony ochrona stabilności prawomocnych wyroków, z drugiej zaś strona wzgląd na ochronę konsumenta oraz na zasadę zaufania obywatela do państwa.

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy nie dokonał, wbrew wymogom wynikającym z Dyrektywy 93/13, oceny abuzywności tej klauzuli i nie określił skutków prawnych wynikających ze ewentualnego stwierdzenia abuzywnego charakteru takiej klauzuli w umowie kredytu. Wydając zaskarżone orzeczenie Sąd Okręgowy nie uwzględnił zatem zasady ochrony konsumentów wyrażonej w art. 76 Konstytucji RP, podobnie jak nie wziął pod uwagę wynikającej z art. 9 Konstytucji RP konieczności respektowania zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej oraz wynikającej z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP zasady pierwszeństwa prawa europejskiego przed ustawami krajowymi.

Dokonując zatem ważenia racji, jakie w świetle art. 2 Konstytucji przemawiają za przyznaniem pierwszeństwa ochronie powagi rzeczy osądzonej i w konsekwencji utrzymaniem w mocy prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie wydanego z naruszeniem art. 76 Konstytucji RP w zw. z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, a ogółem racji wynikających w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego z integralnie

pojmowanej zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Sąd Najwyższy stwierdza, że uchylenie tego wyroku będzie proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP.

Nie bez znaczenia przy ważeniu wynikającej z art. 2 Konstytucji ochrony stabilności prawomocnych wyroków z ochroną konsumenta jest też orzecznictwo TSUE, w którym przyjmuje się, że w przypadku istnienia warunków umowy, których nieuczciwy charakter nie był jeszcze badany w ramach wcześniejszej kontroli sądowej, która to kontrola zakończyła się wydaniem orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, Dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że ocena nieuczciwego charakteru takich warunków powinna być dokonana w ramach instytucji nadzwyczajnego wzruszania prawomocnych orzeczeń sądów, bowiem w braku takiej możliwości ochrona konsumenta byłaby tylko częściowa i niedostateczna i nie byłaby ani odpowiednim, ani skutecznym środkiem do realizacji celu polegającego na spowodowaniu zaprzestania stosowania tego warunku umowy, wbrew temu, co wynika z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 (zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 14 marca 2013 r., *Aziz*, C-415/11, pkt 60; z 26 stycznia 2017 r., *Banco Primus SA V. Jesús Gutiérrez García*, C-421/14, pkt 51, 52, 54).

13. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na to, że w poddanej pod osąd sprawie od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło więcej niż pięć lat. Nie ulega jednak wątpliwości, że doszło do naruszenia praw i wolności człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP. W szczególności podnoszona w skardze ochrona konsumenta, jako strony strukturalnie słabszej w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przemawia za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN. Ponadto, w ocenie Sądu Najwyższego, wykreowana zaskarżonym nakazem zapłaty sytuacja prawna, związana z nakazaniem pozwanym zapłaty dochodzonej kwoty tytułem odsetek, jest możliwa do weryfikacji, nie prowadząc do nieprzewidywalnych skutków materialnoprawnych wynikających z dynamiki obrotu cywilnoprawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2024 r., II NSNc 463/23).

Wobec powyższego, zasadnym jest uznanie, iż uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Sąd rozpoznając sprawę powinien dokonać reasumpcji zaskarżonego orzeczenia, którego wydanie było niedopuszczalne, stosując przy tym rygory przewidziane prawem procesowym, bowiem sprawa winna być skierowana do rozpoznania w trybie zwykłym na rozprawie. Ponownie rozpoznając powództwo Sąd Okręgowy powinien dokonać jego wszechstronnej analizy, biorąc pod uwagę mające zastosowanie przepisy prawa materialnego i procesowego, a także wyrażone w niniejszym orzeczeniu poglądy Sądu Najwyższego.

14. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił w całości nakaz zapłaty Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z 31 grudnia 2013 r., III Nc 131/13, przekazując ją temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

JW

[a.ł]